

Warszawa, 17/09/2007r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-521164-III/05/JA

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pani
Joanna Kluzik-Rostkowska
Minister Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowna Pani Minister,

Uprzejmie informuję Panią Minister, że do Rzecznika napływają skargi od osób, które rezygnują z pracy zawodowej ze względu na konieczność zapewnienia opieki niepełnosprawnym dorosłym członkom ich rodzin i nie posiadają prawa do ubiegania się o świadczenie pielęgnacyjne, o którym mowa w art. 17 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zm.). Przepis ten stanowi bowiem, iż świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością opieki nad dzieckiem przysługuje matce lub ojcu dziecka albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli nie podejmuje lub rezygnuje z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Świadczenie to przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kryterium dochodowego określonego w ustawie.

W świetle tej regulacji prawnej nie jest więc możliwe uzyskanie świadczenia pielęgnacyjnego przez inne osoby (zstępnych, wstępnych i rodzeństwo), które świadomie i dobrowolnie rezygnują z zatrudnienia z uwagi na konieczność opieki, rehabilitacji i ciągłej pomocy niepełnosprawnemu członkowi najbliższej rodziny. Interes tej grupy osób jedynie częściowo został zabezpieczony poprzez wskazaną w art. 42 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 ze zm.) możliwość opłacania na ich rzecz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe przez ośrodek pomocy społecznej.

Trybunał Konstytucyjny, rozpoznając pytanie prawne Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku, wyrokiem z dnia 15 listopada 2006 r. (sygn. akt P 23/05. OTK ZU Nr 10/A/2006, poz. 151) uznał, że art. 27 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414 ze zm.) w zakresie, w jakim uniemożliwia nabycie prawa do zasiłku stałego osobie zdolnej do pracy, niepozostającej w zatrudnieniu ze względu na konieczność sprawowania opieki nad innym niż jej dziecko niepełnosprawnym, pełnoletnim członkiem rodziny, wobec którego obciąża ją obowiązek alimentacyjny, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji. W uzasadnieniu tego wyroku Trybunał Konstytucyjny zauważył, że skoro członek najbliższej rodziny (brat/siostra, dziadek/babka czy też syn/córka - to ostatnie, choć trudniejsze do wyobrażenia, nie jest wszak niemożliwe) wywiązuje się ze swych obowiązków - moralnych i prawnych - wobec ciężko chorego krewnego i wymaga to odeń rezygnacji z zarobkowania, to winien on w tych działaniach otrzymać odpowiednie wsparcie państwa. Wybranie z kręgu osób zobowiązanych do alimentacji (a więc tych, na które państwo nakłada obowiązek opieki nad potrzebującą pomocy osobą najbliższą) jedynie rodziców (naturalnych, przysposabiających, zastępczych) i przyznanie wyłącznie im prawa do zasiłku stałego narusza konstytucyjną zasadę równości, a także zasadę sprawiedliwości społecznej (pojmowaną nie w aspekcie socjalno-ekonomicznym, lecz odnoszoną również do społecznego poczucia sprawiedliwości, które w demokratycznym państwie prawnym nie powinno być przez ustawodawcę ignorowane (art. 2 Konstytucji), godzi też w konstytucyjne nakazy ochrony i opieki nad rodziną w ogólności (art. 18 Konstytucji) oraz szczególnej pomocy władz publicznych rodzinom w trudnej sytuacji materialnej i społecznej (art. 71 Konstytucji).

Zasiłek stały po dniu 1 maja 2004 r. został przekształcony w świadczenie pielęgnacyjne. Art. 17 ustawy o świadczeniach rodzinnych wyklucza możliwość nabycia prawa do tego świadczenia osobie zdolnej do pracy, niepozostającej w zatrudnieniu ze względu na konieczność sprawowania opieki nad innym niż jej dziecko niepełnosprawnym, pełnoletnim członkiem rodziny, wobec którego obciąża ją obowiązek alimentacyjny (rodzeństwo oraz krewni w linii prostej). Oznacza to, że przepisowi temu można zarzucić niezgodność z konstytucyjnymi zasadami równości i sprawiedliwości społecznej, a także naruszenie konstytucyjnych nakazów w zakresie ochrony i opieki nad rodziną w ogólności oraz szczególnej pomocy władz publicznych rodzinom w trudnej sytuacji materialnej i społecznej.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się więc do Pani Minister o przedstawienie stanowiska w tej sprawie.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich